

Kladské peníze českého typu Oldřicha z Hardeka

Vojt ch BRÁDLE

NL 72, 2017, s. 54–66

Coins of the Bohemian type struck under Oldrich of Hardegg in Kłodzko

In time of Oldrich of Hardegg († 1536), three small silver denominations copying different coins were produced in Kłodzko. While the pfennigs of the Austrian type are known mainly from hoards in the Austrian territory, the bellers of the Silesian type and the coins of the Bohemian type are documented mostly in the Czech Lands. White coins struck under Vladislaus II Jagiellon (1471–1516) served as prototypes for the copies of the Bohemian type. Issuers of the coins of the Bohemian type in Kłodzko can be easily identified from their marginal legends: there is the name of Oldrich with his title the Count of Hardegg or the Count of Kłodzko legible there. Based on iconographical analysis, analysis of hoards and information from the written sources, it is possible to judge that these coins were struck perhaps in 1512/1513–1514. Because of their extraordinary similarity with official coins, the ruler banned their production starting with March 17, 1514.

🗝 *copy; white coin; Oldrich of Hardegg; Vladislaus II Jagiellon (1471–1516); Diepholz; Kladsko / Glatz / Kłodzko [PL]; The Czech Lands.*

🗝 *napodobenina; bílý peníz; Oldřich z Hardeka; Vladislav II. Jagellonský; Diepholz; Kladsko; České země.*

Za Vladislava II. Jagellonského (1471–1516) byla patrně v roce 1483 zahájena ražba bílých penězů, které platily za jednu sedminu pražského groše.¹ Již během jeho vlády došlo k několika případům napodobení tohoto nově raženého

* PhDr. Vojt ch BRÁDLE, Muzeum východních ech (Hradec Králové) / Filozofická fakulta Univerzita Hradec Králové, centrum interdisciplinárního výzkumu (Hradec Králové), v.bradle@muzeumhk.cz.

¹ K problematice ražby bílých penězů za vlády Vladislava II. Jagellonského viz BRÁDLE, Vojt ch: *Nález mincí z Rad e. Poznámky k typologii bílých peněz Vladislava II. Jagellonského*, Fontes Musei Reginaehradecensis 20, Hradec Králové 2013. Zde odkazy na starší literaturu.

nominálu jinými mincovními pány. Znamé jsou především prakticky měděné feniky českého typu pánů z Diepholzu.²

Dalším vydavatelem napodobenin bílých penízů se stal Oldřich z Hardeka († 1536), držitel Kladska.³ V jeho době se razila v Kladsku trojice drobných stříbrných mincí. S letopočty 1508 a 1511–1513 jsou známy hardecké feniky rakouského typu.⁴ Tyto mince jsou doloženy především v rakouských nálezích. E. Šimek konstatoval jejich výskyt v 13 souborech, přičemž celkem uvádí 44 mincí.⁵ Výrazně méně se nálezy těchto feniků objevují v jiných oblastech. Z dnešního Slovenska je zahrnoval velký depot z Bratislavy⁶ a na Moravě nálezy z Pěňčína⁷

² RADOM RSKÝ, Pavel: *O urozených pen zokazech doby Jagellonské – pánech z Diepholzu*, Moravské numismatické zprávy 8, 1961, s. 56–72; HLINKA, Bohuslav – RADOM RSKÝ, Pavel: *Peníze, poklady, pad lky. Mince a jejich nálezy na eskoslovenském území*, Praha 1975, s. 189–194; GIESEN, Klaus: *Die Münzen von Diepholz. Geld- und Münzgeschichte. Geprägekatalog*, Osnabrück 2001, p edevším s. 48–52 a 99–100; Nejnov ji viz BRÁDLE, Vojt ch: *Napodobování eských vládních mincí v 16. století*, Numismatické listy 69, 2014, s. 157–166.

³ Podrobn k problematice hardeckého mincovnictví v Kladsku viz VOREL, Petr: *Ražba mincí ve východo eském Kladsku hrabaty z Hardeka na po átku 16. století*, Východo eský sborník historický 18, 2010, s. 151–208. V této studii jsou popsány rovn ž p vod rodu, jeho vzestup a okolnosti p evzetí Kladska. Nov ji viz i TÝŽ: *Mince Hrabství kladského ve 13.–19. století*, in: Felcman, Ond ej – Gladkiewicz, Ryszard a kol.: *Kladsko. D jiny regionu, Hradec Králové – Wrocław – Praha – Klodzko 2012*, s. 406–419.

⁴ FRIEDENSBURG, Ferdinand: *Schlesiens Münzgeschichte im Mittelalter. Theil II. Münzgeschichte und Münzbeschreibung*, Codex diplomaticus Silesiae, Band 13, Breslau 1888, s. 289, . 792–794; TÝŽ: *Schlesiens Münzgeschichte im Mittelalter. Ergänzungsband*, Codex diplomaticus Silesiae, Band 23, Breslau 1904, s. 61, . 794A; NECHANICKÝ, Zden k – ŠAFÁ , Old ich: *Kladské mincovnictví*, Hradec Králové 1983, s. 23, . 20–23, tab. I, . 21–22; PAVLÍ EK, Josef – SCHÖN, Jan: *Mincování šlechtických rod (rodové mince) Arcivévodství rakouského, zemí Koruny eské a Království uherského v XVI.–XIX. století*, Zlín 2008, s. 30, . 3–6 a s. 101, . 4; VOREL, P.: *Ražba*, s. 170; TÝŽ: *Mince*, s. 409.

⁵ ŠIMEK, Eduard: *eská, moravská a slezská mince v vizích nálezích 16.–19. století. I. – Rakousko*, Numismatický sborník 15, 1979, s. 301–408. Hardecké feniky rakouského typu autor zmi uje u nález Niedergrünbach (. 7), Weissenkirchen a. d. Perschling (. 10), Gottsdorf (. 13), Traismauer (. 14), Kirchberg a. d. Pielach (. 15), Jaunstein (. 19), Grossrassberg (. 20), Unter-Wölbling (. 23), Gulling (. 28), Wallensham (. 30), Mürfelndorf (. 33), Ruprechtshöfen (. 35) a Puchberg a. Schneeberg (. 41). Pokud jde o rozložení na jednotlivé ro niky, tak mezi uvedenými ražbami se nejvíce objevovaly feniky s letopo tem 1512 (22), následované ro níkem 1511 (11), mincemi s neur eným letopo tem (7) a ro níkem 1513 (4). Mezi popsánymi exemplá i zcela chybí vzácný ro ník 1508. P ehled t chto nález lze nalézt také v p ísp vku A. Mikołajczyka. Viz MIKOŁAJCZYK, Andrzej: *Kłodzkie monety w obiegu pien nym na pocz tku XVI w.*, I ski Kwartalnik Historyczny Sobótka 38, 1983, s. 321–323, . 17–30. Navíc je zde uveden nález Ungersdorf (. 25) s jedním feníkem z roku 1511. P es citací stejných nálezových zpráv se oba auto i rozchází u n kterých depot v po tu a dataci hardeckých fenik rakouského typu. Jmenovit se to týká nález Traismauer (Šimek – 1x 1512; Mikołajczyk – 2x 151?), Jaunstein (Šimek – 2x 1512; Mikołajczyk – 1x 1512), Grossrassberg (Šimek – 1x 1512; Mikołajczyk – 1x ?) a Unter-Wölbling (Šimek – 1x 1511, 5x 1512, 1x 1513; Mikołajczyk – 2x 151?).

⁶ HUNKA, Ján: *Nové fakty o najvä šom bratislavskom náleze mincí z prvej tretiny 16. storo ia*, Slovenská numizmatika 17, 2004, s. 90. M lo se jednat o t i mince s letopo tem 1512.

⁷ BURIAN, Václav: *Nové asové za azení nálezů mincí z P n ína (Nález y . 3177)*, Numismatické listy 34, 1979, s. 106. Zde se objevil jeden feník z roku 1512.

a Boskovic.⁸ Jednoznačná převaha výskytu na území Rakouska potvrzuje dříve vyjádřený závěr, že mince nebyly určeny pro České země a počítalo se s jejich uplatněním na rakouském území.⁹

Tyto feniky jako jediné byly raženy na základě privilegia Maxmiliána I. (1493–1519) z 20. března 1507, které povolovalo v Kladsku ražbu stříbrných mincí o stejných metrologických parametrech, jako měly mince Maxmiliána a rýnských kurfiřtů. Zatímco starší literatura tradičně uváděla toto privilegium jako právní základ pro veškeré hardecké mincování v Kladsku, je toto tvrzení P. Vorem věrohodně zpochybněno a geografické rozložení nálezů feniků rakouského typu mu dává plně za pravdu.¹⁰

Pro České země byly v Kladsku raženy dva jiné typy drobných stříbrných mincí, na jejichž ražbu Hardekové privilegium Maxmiliána nepotřebovali, neboť právo vlastní mince bylo spojeno se samotným držením Kladska. V potvrzení Oldřicha jako jeho držitele Vladislavem II. Jagellonským z 29. listopadu 1504 je právo ražby ostatně také zmíněno.¹¹

Jeden z oněch dvou zbývajících nominálů představují dvoustranné halěře slezského typu,¹² které napodobují ve Vratislavi ražené halěře slezských stavů s písmenem „W“ a lvem.¹³ O existenci těchto kladských mincí se dozvídáme z písemných pramenů již z doby vlády Vladislava II. Jagellonského. Oldřich z Hardeka ve Slezsku narazil na převažující neochotu k jejich přijímání. Pro roky 1512 nebo 1513 je zaznamenáno jejich odmítání na Těšínsku, Hlohovsku a ve Vratislavi.¹⁴ V oběživu v Českých zemích se však tyto halěře musely udržet ještě v následujících desetiletích, a to ve větším množství, o čemž svědčí usnesení českého zemského sněmu ze 17. dubna 1531 upravující jejich hodno-

⁸ GROSSMANNOVÁ, Dagmar: *Boskovický poklad (nález mincí z období třicetileté války)*, Brno 2014, s. 19 a 44–45. Z nálezů je bohužel zachována pouze jeho menší část, která zahrnuje jeden fenik s letopočetem 1513.

⁹ VOREL, P.: *Ražba*, s. 177.

¹⁰ K problematice Maxmiliánova privilegia detailně VOREL, P.: *Ražba*, s. 163–169. Jeho popis viz citovaná práce s. 203–204.

¹¹ VOREL, P.: *Ražba*, s. 157. P. popis potvrzení starších práv spojených s držením Kladska viz citovaná práce s. 199–200.

¹² FRIEDENSBURG, F.: *Schlesiens Münzgeschichte*, Band 13, s. 290, . 796; NECHANICKÝ, Z. – ŠAFÁŘ, O.: *Kladské mincovnictví*, s. 24, . 24, tab. I, . 24; PAVLÍK, J. – SCHÖN, J.: *Mincování*, s. 30, . 7 a s. 101, . 7.

¹³ P. vodní dokonce byly kladské halěře s písmenem „V“ a lvem určovány jako vratislavské. Takto například SAURMA-JELTSCH, Hugo von: *Schlesische Münzen und Medaillen*, Breslau 1883, s. 19, . 14, Taf. XXXI, . 11. K vlastní problematice ve Vratislavi skutečně ražených halěřů s písmenem „W“ a lvem viz PASZKIEWICZ, Borys: *Halerze wrocławskie i niewrocławskie. Kwestie atrybucji*, Wrocławskie Zapiski Numizmatyczne 1–2 (17–18), 1999, s. 20–22.

¹⁴ FRIEDENSBURG, F.: *Schlesiens Münzgeschichte*, Band 13, s. 290; NECHANICKÝ, Z. – ŠAFÁŘ, O.: *Kladské mincovnictví*, s. 24, pozn. 5; VOREL, P.: *Ražba*, s. 177–178; VOREL, P.: *Mince*, s. 411. Naproti tomu ze slezských knížat byly přijímány Karlem Minsterberským. K tomu FRIEDENSBURG, F.: *Schlesiens Münzgeschichte*, Band 13, s. 290 a VOREL, P.: *Ražba*, s. 192.

tu. V něm se uvádí, že slezské peníze s písmenem „V“ na jedné a lvem na druhé straně mají být brány po 16 za sedm bílých penízů.¹⁵

O používání kladských halěrů slezského typu svědčí rovněž nálezové soubory. S jejich písemně podchyceným oběhem za vlády Ferdinanda I. (1526–1564) korespondují velký depot z Bělkovic, jenž jich obsahoval 67,¹⁶ nebo soubory z Mělníku (19 ks)¹⁷ a pískovny Truchaba u Pacova (2 ks).¹⁸ Ještě o něco mladší, z doby Maxmiliána II. (1564–1576), byl nález z Hrochova Týnce s větším množstvím těchto halěrů. Bohužel J. Smolík, který tyto ražby přiřadil vratislavské mincovně, v popisu depotu nezmiňuje jejich počet. Vedle zprávy o úpravě jejich hodnoty sněmem v roce 1531 ovšem uvádí, že 50 jich průměrně váží 14 gramů. Dále zmiňuje jejich zjištěnou jakost (182/1000, resp. u některých mincí 196/1000) a také to, že další četné „vratislavské“ halěře s „V“ jsou mezi olámanými exempláři.¹⁹ J. Smolík popsal i depot z Vinařic, rovněž z období vlády Maxmiliána II., v němž dva vyskytnuvší se kladské halěře slezského typu správně připsal Oldřichu z Hardeka.²⁰

Jeden exemplář této mince je součástí staršího depotu z Vamberka.²¹ O „fenicích“ Oldřicha z Hardeka se v nálezech na Velkomeziříčsku zmiňuje rovněž V. Němeček, aniž by je ovšem blíže popsal. Předně se měly tyto ražby objevit v depotu z Batouchovic (6 ks). V případě pěti exemplářů uložených v muzeu ve Velkém Meziříčí se jedná o halěře slezského typu. Vzhledem k době svého ukrytí představuje batouchovický depot opět jeden z dokladů oběhu

¹⁵ SMOLÍK, Josef: *Pražské groše a jejich dily (1300–1547)*, Praha 1971 (doplnili Karel Castelin a Ivo Pánek), s. 61.

¹⁶ BURIAN, Václav: *Nález drobné mince z konce grošového období v B. Ikvovicích (okr. Olomouc) r. 1981*, Numismatický sborník 19, 1993, s. 177. Nález zahrnuje ovšem mnohonásobn v tší množství vratislavských halé slezských stav . Viz citovaná práce s. 179.

¹⁷ CASTELIN, Carl Otto: *P isp vky k chronologii halé Vladislavových a Ludvíkových (nález m Inický)*, Numismatický asopis eskoslovenský 8, 1932, s. 72. Autor je zmi uje v souladu s ur ením ve sbírce H. v. Saurma-Jeltsche mezi ražbami vratislavskými, kterých nález obsahoval znovu podstatn více. Díky tomu unikly pozornosti A. Mikołajczyka. Viz MIKOŁAJCZYK, A.: *Kłodzkie monety*, s. 319, . 4.

¹⁸ NOHEJLOVÁ, Emanuela: *Nález z pískovny „Truchaba“ u Pacova r. 1937*, Numismatický asopis 15, 1940, s. 81.

¹⁹ SMOLÍK, Josef: *Nález mincí a jejich vysv tlení*, Památky archeologické 12, 1882, s. 62–63 a 72. Význam tohoto nálezu z pohledu kladských mincí podstatn zvyšuje výskyt dvou ražeb Jana z Pernštejna, jednoho groše a jednoho halé e. Viz SMOLÍK, J.: *Nález*, s. 60. Informaci o obou ražbách znovu publikoval A. Mikołajczyk, zatímco kladské halé e slezského typu neuvádí, nebo si nepovšiml jejich zapsání u vratislavských mincí. Viz MIKOŁAJCZYK, A.: *Kłodzkie monety*, s. 320, . 14. Pernštejnské mince se v nálezech obecn vyskytují jen naprosto výjime n . P ed n kolika lety byl publikován objev halé e Jana z Pernštejna z Prahy 2. Viz MILITKÝ, Ji í – SELMI-WALLISOVÁ, Michaela: *Soubor mincí objevený p i archeologickém výzkumu v ulici Na Slupí v Praze 2 – Novém M st*, Numismatický sborník 22, 2007, s. 198 a 206.

²⁰ SMOLÍK, Josef: *Nález mincí na vina ické ho e*, Památky archeologické 18, 1899, s. 527–528; MIKOŁAJCZYK, A.: *Kłodzkie monety*, s. 320, . 13.

²¹ NOHEJLOVÁ-PRÁTOVÁ, Emanuela: *eské, moravské a slezské nálezy mincí údobí grošového (1300–1547)*, in: Nohejlová-Prátová, Emanuela (red.): *Nálezy mincí v echách, na Morav a ve Slezsku II.3*, Praha 1956 (dále jen NÁLEZY II.3), s. 270, . 2799. Nález nebyl souhrnn publikován. Zachovaná ást je uložena v Muzeu východních ech v Hradci Králové (dále jen MV HK) a v sou asné dob probíhá její rozbor.

těchto mincí za vlády Ferdinanda I.²² Popis mnohonásobně větší části depotu se zachoval v rukopisu I. L. Červinky. Autor v něm sice o ražbách Oldřicha z Hardeka nehovoří, ale uvádí výskyt 304 vratislavských haléřů z doby Vladislava II. Jagellonského. Mezi nimi se prakticky jistě skrývaly znovu některé hardecké ražby slezského typu.²³

Pouze v malé míře jsou A. Mikołajczykem tyto kladské halěře uváděny u nálezů ze Slezska (Gołostowice – 1 ks, Słupiec – 1 ks, Debrznik – 3 ks).²⁴ Jejich zdejší malý doklad, kontrastující s českými a moravskými depoty, by mohl částečně odrážet neochotu jejich přijímání v tomto regionu, jak ji zachytily písemné prameny. Přesto lze souhlasit s dříve vysloveným tvrzením, že se jedná o nejběžnější typ kladské drobné mince, jejíž ražba musela být značná.²⁵

Poslední drobnou minci Oldřicha, zmíněnou již v názvu tohoto příspěvku, představuje peníz českého typu čili napodobenina bílého peníze Vladislava II. Jagellonského.²⁶ Tato ražba je známa především z českých a moravských nálezů, byť v podstatně menším množství než výše uvedené kladské halěře slezského typu. Nejvýznamnější soubor s jejich zastoupením (52 ks) pochází ze Sněžného.²⁷ V malém počtu se tyto ražby objevily rovněž ve starších nálezech

²² N ME EK, Vladimír: *Nálezy mincí na Velkomeziřísku*, Numismatický časopis 21, 1952, s. 152 a MIKOŁAJCZYK, A.: *Kłodzkie monety*, s. 319–320, . 9. Za poskytnutí informací o mincích d kuji Lucii Pavelcové z muzea ve Velkém Meziříčí. Poslední hardecká ražba byla získána autorem do jeho sbírky. O další dvojici „fenik“ Oldřicha se V. N me ek zmi uje v popisu hodovského depotu z roku 1893. Viz N ME EK, V.: *Nálezy*, s. 153 a MIKOŁAJCZYK, A.: *Kłodzkie monety*, s. 321, . 16. Jeden blíže nepopsaný Oldřich v „fenik“ je zaznamenán rovněž v popisu depotu z Bílého Újezdu. Viz NOHEJLOVÁ, Emanuela: *Nález v Bílém Újezdu, okres Dobruška*, Numismatický časopis 19, 1950, s. 212 a MIKOŁAJCZYK, A.: *Kłodzkie monety*, s. 319, . 6.

²³ ERVINKA, Inocenc Ladislav: *Pražské groše a jejich drobné a jejich drobné z nález moravských*, s. 57 (nepubl. rukopis). Za možnost prostudovat záznam d kuji Mgr. Dagmar Kašparové z Moravského zemského muzea v Brně, kde je ervink v text uložen. Je jen velmi nepravděpodobné, když mezi 167 mincemi, které byly známy V. N me kovi, se vyskytlo 6 kladských haléřů Oldřicha, že by mezi těm 3000 ražbami se nenacházely žádné další. ervink v popis bude analogií k depotům z Hrochova Týnce i Mlníka, kde kladské halěře slezského typu byly také určeny jako vratislavské. Nelze ponechat bez zmínky, že ervinka svůj výčet ražeb z batouchovického nálezu zakončuje 120 exempláři i drobných mincí různé proveniencí a neurčenými. I mezi nimi lze předpokládat možný výskyt n jakých hardeckých ražeb. K tomu, že V. N me kem a I. L. ervinkou popsané soubory náleží k jedinému nálezu viz NÁLEZY II.3, s. 283, . 2884–2885. Jako dva nálezy je opět uvádí A. Mikołajczyk. Viz MIKOŁAJCZYK, A.: *Kłodzkie monety*, s. 319–320, . 8–9.

²⁴ MIKOŁAJCZYK, A.: *Kłodzkie monety*, s. 318–319, . 1–3.

²⁵ NECHANICKÝ, Z. – ŠAFÁŘ, O.: *Kladské mincovnictví*, s. 24.

²⁶ FRIEDENSBURG, F.: *Schlesiens Münzgeschichte*, Band 13, s. 290, . 795; TÝŽ: *Schlesiens Münzgeschichte*, Band 23, s. 61, . 795–795A; NECHANICKÝ, Z. – ŠAFÁŘ, O.: *Kladské mincovnictví*, s. 25, . 25–27, tab. I, . 27 a tab. IV, . 25–27; PAVLÍEK, J. – SCHÖN, J.: *Mincování*, s. 30, . 8–9.

²⁷ ŠLAJ, Jaroslav: *Nález mincí ve Sněžném. Pěšpík věk ke studiu bílých peněz Vladislava II.*, Acta Musei Reginaehradecensis, Serie B – Scientiae sociales 11, 1967–1969, s. 118–119. Kromě jednostranných mincí (51) nález zahrnuje rovněž vzácný dvoustranný exemplář.

z Hrochova Týnce (1 ks),²⁸ Hodova (2–3 ks),²⁹ Neustupova (1 ks)³⁰ nebo nověji v depotu z Tábora (1 ks).³¹ Mimo České země je znám výskyt této mince v náleзовém souboru z Cserszeg-Tomaj (1 ks) z oblasti Uher.³²

Tyto ražby jsou charakteristické obrazem lva, kolem kterého je v opisech uvedeno jméno Oldřicha s titulem hraběte kladského nebo hraběte hardeckého. Při zpracování sněženského nálezu však bylo poukázáno na existenci tzv. atypických bílých penízů Vladislava II. Jagellonského se zvláštními tvary některých písmen, přičemž s podobnými se setkáváme na penízích českého typu Oldřicha z Hardeka.³³ Znovu těmto penízům věnoval pozornost J. Chvojka v rámci zpracování tábořského pokladu.³⁴ K možnosti přímého napodobení Vladislavových bílých penízů (čili včetně panovníkova jména v opisech) se vyjádřil P. Vorel, který ji označil za „*velmi pravděpodobnou, i když prokazování na základě dochovaného mincovního materiálu bude poměrně obtížné.*“³⁵

Znovu se tyto tzv. atypické bílé peníze objevily v nálezu z Radče.³⁶ Zpracování tohoto depotu bylo využito k jejich důkladnému srovnání s obrazem různých typů kutnohorských penízů Vladislava a napodobenin Oldřicha z Hardeka. Na jeho základě lze tyto ražby prakticky jistě přiřadit do kutnohorské mincovny. Tzv. atypické bílé peníze se sice vyznačují některými velmi podobnými tvary písmen jako ražby Oldřicha, ale tím jejich bezprostřední vzájemná podobnost končí.

²⁸ SMOLÍK, J.: *Nález mincí a jejich vysv. tlení*, s. 60; MIKOŁAJCZYK, A.: *Kłodzkie monety*, s. 320, . 14.

²⁹ ERVINKA, Inocenc Ladislav: *Nález mincí u Hodova (okres Velké Meziříčí)*, časopis Vlasteneckého muzejního spolku v Olomouci 19, 1902, s. 32; NEMEJK, V.: *Nálezy*, s. 154, pozn. 8. Jedná se o jiný náleзовý soubor z Hodova než ten, který obsahoval hardecké haléře slezského typu.

³⁰ CASTELIN, Carl Otto: *Ke chronologii bílých peněz Vladislava II.*, Numismatický časopis československý 6, 1930, s. 75; MIKOŁAJCZYK, A.: *Kłodzkie monety*, s. 319, . 5.

³¹ KRAJÍČ, Rudolf – CHOJKA, Jiří: *Táborský poklad. Archeologický výzkum domu č. p. 308, Tábor 2007*, s. 131, po . . 2/4.

³² POHL, Artur: *Die Grenzlandprägung. Münzprägung in Österreich und Ungarn im 15. Jahrhundert*, Graz 1972, s. 173; VOREL, P.: *Ražba*, s. 179, pozn. 70.

³³ ŠTALA, J.: *Nález*, s. 123.

³⁴ KRAJÍČ, R. – CHOJKA, J.: *Táborský poklad*, s. 313–314. Zde byla kromě zmínky o připadném kladském provedení nadnesena možnost jejich ražby v Plzni.

³⁵ VOREL, P.: *Ražba*, s. 179, pozn. 69.

³⁶ BRÁDLE, V.: *Nález*, s. 80–83, 141 a 144, tab. 7.

ČECHY, Vladislav II. Jagellonský (1471–1516), *Kutná Hora*, jednostranný bílý peníz b. l. (po roce 1498).

1. AR; 0,429 g; 14,4 x 14,9 mm.

Sbírka: MVC HK, inv. č. N/N 21686. Foto Miroslav Beneš. Zvětšeno 2:1.

Klíčovou roli pro jejich přiřazení do Kutné Hory hrají dvě mince z radečského depotu³⁷ a po jedné minci z nálezů ze Sněžného a Tábora,³⁸ které reprezentují „předstupně“ klasické podoby tzv. atypických penízů. Ty charakterizuje lev s krátkou, do jednoho celku splývající hřívou. Z jeho tlamy vyčnívá do vlnovky prohnutý jazyk. Obě přední tlapy a zadní tlapa, na níž je napojen nahoře uzavřený ocas, mají „nitkovitý“ charakter. Druhá, relativně široká, zadní tlapa je zalomena jako pootočené písmeno „L“. Jednotlivé exempláře se dále vyznačují netradičním ztvárněním řady písmen v opisech. Některá písmena („A“) střídají tvar gotický a latinský, u jiných se setkáváme jen s tvarem latinské kapitály („L“ a „C“). Další písmena mohou mít celkově nezvyklou formu jako neuzavřené „D“ nebo písmeno „E“ ve tvaru číslice „tři“ (č. 1).

Výskyt latinského písmene „L“ byl zatím prvně zaznamenán u dvou citovaných mincí z Radče. Ostatní atypické tvary písmen se pak objevily u dvojice ražeb ze Sněžného a Tábora, jejichž lev se plně shoduje se standardními mincemi, přiřazenými v rámci zpracování radečského depotu k šesté skupině. Právě shoda použitých punců pro ztvárnění lva je přes odlišnost tvarů písma klade jednoznačně do Kutné Hory. Tyto tvary písma následně objevíme na mincích, kde již lev má změněnou, výše popsanou podobu se splývající hřívou. Provázanost tvarů a jejich změny u písma i lva lze takto poměrně dobře dokumentovat.

³⁷ BRÁDLE, V.: *Nález*, s. 70, inv. . N/N 21630–21631.

³⁸ Mince z nálezů ze Sněžného MV HK, inv. . N/N 1727; Exemplář z tábořského pokladu viz KRAJÍČ, R. – CHVOJKA, J.: *Tábořský poklad*, s. 164, po . . 2/577.

KLADSKO, Oldřich z Hardeka, Kladsko, jednostranný peníz českého typu
b. l. (s titulem hraběte hardeckého).

2. AR; 0,310 g; 14,1 x 14,7 mm.

Sbírka: MVČ HK, inv. č. N/N 58. Foto Miroslav Beneš. Zvětšeno 2:1.

Zaměříme-li se na srovnání obrazu lva, dá se celkem jednoznačně říci, že lev na kladských ražbách nemá s tím na tzv. atypických bílých penízích mnoho společného. Jeho podoba svědčí proti spojování jejich původu s Kladskem. Lvi na všech kladských ražbách českého typu však zdaleka nejsou totožní. Výrazně se liší mince, na nichž je Oldřich uveden jako hrabě hardecký a na těch, kde je titulován jako hrabě kladský. Na prvních se objevuje mohutný lev s výraznou, hranatě působící hlavou, nad níž je vyražen drobný háček. Jeho hřívu tvoří nepravidelné linie, které nezdědky částečně splývají do jednoho celku. Ocasní smyčka je nahoře lehce otevřená a přerušovaná bývá také u křížení obou ocasů. Z mírně otevřené tlamy lva velice často vystupuje rovný jazyk. Obě jeho zadní tlapy jsou zalomeny do tvaru otočeného písmene „L“ (č. 2).

KLADSKO, Oldřich z Hardeka, Kladsko, dvoustranný peníz českého typu
b. l. (s titulem hraběte hardeckého).

3. AR; 0,419 g; 12,7 x 14,6 mm.

Sbírka: MVČ HK, inv. č. N/N 63. Foto Miroslav Beneš. Zvětšeno 2:1.

Tento typ lva je znám i ve variantě bez jazyka v tlamě. Tento prvek chybí na dvoustranných exemplářích (č. 3) ze Sněžného a Chaurovy sbírky.³⁹ Zatímco na minci z Chaurovy sbírky jsou v opisech jednoznačně vyražena písmena „A“ bez břevna („Λ“) a v této podobě se toto písmeno objevuje často i na jednostranných ražbách s titulem hardeckého hraběte a lvem s jazykem, na exempláři ze

³⁹ MV HK, inv. . N/N 63; HOLE KOVÁ, Zuzana: *eské, moravské a slezské mince 10.–20. století. Národní muzeum – Chaurova sbírka VI.1. Nevládní tolarové ražby – ražby slezských knížectví*, Praha 2010, s. 21, . 1 a s. 251, . 1.

sněženského depotu by mohla být s ním. Totožný lev bez jazyka je znám ještě ze dvou jednostranných exemplářů ze Sněžného (1 ks s „Λ“ a 1 ks snad s „A“) a jednoho z Chaurovy sbírky.⁴⁰

KLADSKO, Oldřich z Hardeka, *Kladsko*, jednostranný peníz českého typu b. l. (s titulem hraběte kladského).

4. AR; 0,423 g; 13,8 x 14,1 mm.

Sbírka: MVC HK, inv. č. N/N 24. Foto Miroslav Beneš. Zvětšeno 2:1.

Mince s titulem hraběte kladského nesou obraz zcela odlišného lva (č. 4). Jeho hlava má celkově okrouhlejší podobu, s široce otevřenou tlamou s jazykem. Hřívu nadále tvoří nepravidelné, většinou do jednoho celku splývající linie, které však oproti předchozím mají jiný tvar. Smyčka ocasu lva je nahoře široce otevřená. Přerušená je i ve spodní smyčce, takže tato jeho část získává typickou podobu „trojky“. Tlapy jsou nyní užší, přičemž jedna se vyznačuje charakteristickou srpovitou formou. Obecně můžeme konstatovat, že toto provedení lva má blízko ke lvům na kladských haléřích slezského typu. Ani v tomto případě nezůstávají bez proměn některá písmena. Markantní rozdíl můžeme sledovat u písmene „C“. To má na naprosté většině mincí otevřený tvar podobný srpku měsíčku. Na ražbě z Chaurovy sbírky se ovšem objevuje uzavřené „C“ v podobě obráceného písmene „D“.⁴¹

Další typ lva představuje jiná ražba v Chaurově kolekci s titulem kladského hraběte.⁴² Ten sice má některé podobné rysy jako předchozí (např. okrouhlejší hlava s široce otevřenou tlamou), ale další prvky je vzájemně odlišují. Snadno rozpoznatelný je např. jiný tvar dřívě srpovité tlapy či ztvárnění ocasu. Na této ražbě zaujme rovněž podoba Oldřichova jména (standardně VLRICH) končící písmenem „k“.

Popisu proměn obrazu penězů českého typu byla věnována větší pozornost, neboť jejich rozdělení na dvou- a jednostranné ražby s variantami opisů⁴³

⁴⁰ MV HK, inv. č. N/N 64–65; HOLE KOVÁ, Z.: *Chaurova sbírka VI.1*, s. 21, . 4 a s. 251, . 4. U ražeb s titulem hardeckého hraběte se viditelně mění některá další písmena. Dobře patrná je změna u písmene „E“, které má zde tvar obráceného kapitálního písmene „B“, zatímco jinde má obvyklou otevřenou formu obráceného „trojky“.

⁴¹ HOLE KOVÁ, Z.: *Chaurova sbírka VI.1*, s. 21, . 3 a s. 251, . 3.

⁴² HOLE KOVÁ, Z.: *Chaurova sbírka VI.1*, s. 21, . 2 a s. 251, . 2.

⁴³ NECHANICKÝ, Z. – ŠAFÁŘ, O.: *Kladské mincovnictví*, s. 25, . 25–27.

nelze přijímat jako zcela vypovídající. Pro problematiku tohoto příspěvku je však podstatné konstatování, že žádný z uvedených lvů se pojetím neshoduje s tzv. atypickými bílými penízi Vladislava II. Jagellonského. Oldřich z Hardeka sice bílé peníze Vladislava napodoboval, ale zjevně nikoliv přímo. Ostatně u svých imitací feniků rakouského typu a halěrů slezského typu nechal razit mince „pouze“ podobné svým vzorům, ale vždy s nějakými odlišnostmi, podle nichž bylo možno vydavatele identifikovat.

Konstatovaná podobnost tvarů písmen na tzv. atypických penízích Vladislava II. a ražbách českého typu Oldřicha by mohla svědčit pro určitý podíl stejné osoby při výrobě razidel použitých v Kutné Hoře a Kladsku. Protože na tzv. atypické Vladislavovy ražby stylově nenavazují žádné další typy, mohli bychom hypoteticky předpokládat, že jejich tvůrce dále s Kutnou Horou neměl nic společného a mohl se později objevit ve službách Oldřicha z Hardeka. Vzhledem k proměnlivosti obrazu jeho penízů českého typu je ovšem zjevné, že na výrobě razidel se nepodílela pouze jediná osoba.

Dosavadní literatura se poměrně výrazně rozchází v dataci kladských penízů. Podle J. Šuly by počátek jejich výroby mohl být dán do souvislosti s Oldřichovým potvrzením držení Kladska z roku 1504 a vzhledem k četnosti známých variant předpokládal jejich ražbu snad až do roku 1524.⁴⁴ Naopak Z. Nechanický s O. Šafářem zahájení ražby potencionálně spojili s listinou Vladislava II. Jagellonského ze 17. března 1514, v níž je Oldřichovi z Hardeka potvrzeno právo ražby mincí v Kladsku, ale s výhradou, že se tyto musí jasně lišit od mincí panovníka.⁴⁵ Tuto druhou možnost datace jasně vylučuje P. Vorel, když podotýká, že na toto potvrzení je třeba se dívat přesně opačně. Listinou panovník reagoval na kladské mince, které se příliš podobaly jeho bílým penízům, a přikazoval ražbu jednoznačně se lišících od vládních.⁴⁶ Určena je tedy doba, kdy z příkazu krále se s výrobou penízů českého typu přestalo, a nikoliv započalo. Sám autor pak jejich možnou ražbu klade do blíže neurčené doby s počátkem „*nejpozději na přelomu let 1513 a 1514, ale spíše podstatně dříve*“ a dává ji do souvislosti s neúspěšnou snahou Oldřicha prosadit přijímání kladských halěrů slezského typu.⁴⁷

Možné zahájení ražby již v roce 1504 je nejspíše třeba brát jako příliš brzké, což lze podpořit několika argumenty. Předně nemáme k dispozici žádný nález ukrytý před rokem 1510, který by obsahoval kladský peníz českého typu. Ukrytí hodovského nálezu z roku 1901 je sice datováno do roku 1508.⁴⁸ Tomu však naprosto neodpovídá struktura známých bílých penízů Vladislava II. Jagellon-

⁴⁴ Š LA, Jaroslav: *Z po átk pernštejské mincovny v Kladsku*, in: Š la, Jaroslav: *T i studie z eské numismatiky*, Hradec Králové 1989 (p íloha Sb ratelských zpráv 60), s. 16, pozn. 30.

⁴⁵ NECHANICKÝ, Z. – ŠAFÁ , O.: *Kladské mincovnictví*, s. 24. P epis potvrzení viz VOREL, P.: *Ražba*, s. 200–202.

⁴⁶ VOREL, P.: *Ražba*, s. 178–181; TÝŽ: *Mince*, s. 411–413. Stejn autor v rohodn zpochyb uje ve starší literatu e opakovanou interpretaci listiny Vladislava jako potvrzení staršího privilegia Maxmiliána I. z roku 1507, nebo mezi nimi neexistuje zjevn žádná souvislost.

⁴⁷ VOREL, P.: *Ražba*, s. 178.

⁴⁸ N ME EK, V.: *Nálezy*, s. 156.

ského. Pokud vyjdeme ze zachovaných částí, tak pro depoty z Hodova a Sněžného platí, že zahrnují průřez jeho bílých penězů až po nejmladší ražby a přitom neobsahují mince Ludvíka Jagellonského (1516–1526). Jejich ukrytí lze klást tedy přibližně k roku 1516 a výskyt kladských mincí v nich koresponduje s pozdější ražbou ukončenou díky zákazem Vladislava z března 1514.⁴⁹ Naproti tomu velké nálezy složené prakticky výhradně z vládních bílých penězů ukryté někdy před rokem 1510 (Hlavice, Radeč) žádné jejich kladské imitace nezahrnují.

Jiným argumentem je vlastní obraz lva na Oldřichových penězích českého typu. Ten se sice výrazně mění, ale jeho hřívka je vždy tvořena nepravidelnými, mnohdy částečně splývajícími linkami. Po obnově ražby bílých penězů v Kutné Hoře v roce 1498 byly zde raženy typy mincí se lvy, jejichž hřívka se skládá z měsíčků.⁵⁰ V roce 1504 ještě patrně nedocházelo k ražbě vládních mincí se lvem s hřívou z nepravidelných linií. Ty vůbec totiž neobsahuje depot z Hlavice a v nálezu z Radeče představují jeho nejmladší složku.⁵¹ Hřívka z linií či splývající do jednoho celku následně charakterizuje mladší typy bílých penězů.⁵² Některé z těchto ražeb byly vlastní předlohou pro hardecké napodobeniny. Bohužel nám to nic neříká o tom, za jak dlouho došlo k vzniku jejich prvních imitací v Kladsku.

Bez povšimnutí také nelze ponechat oprávněnou úvahu, že imitace českých penězů mohly být raženy až kvůli Oldřichovým potížím s odbytem kladských haléřů slezského typu.⁵³

Z řečeného vyplývá, že k ražbě kladských penězů českého typu mohlo docházet v širším horizontu přibližně let 1510 až 1514. Pravděpodobně připadají v úvahu jen roky 1512/1513 až 1514, neboť se nedá očekávat, že by panovnický dvůr při pocitu narušení svého regálu příliš dlouho otálel se zákazem takové ražby a několik let ji bez odezvy toleroval. Pro Oldřicha bylo napodobení českých vládních mincí patrně jen „nouzovým řešením“ při neúspěchu dosáhnout dostatečného přijímání haléřů slezského typu.

Časovému zařazení těchto mincí do kratšího rozpětí let 1512/1513–1514 zdánlivě odporuje podstatný argument v podobě existence velkého množství známých (především opisových) variant penězů českého typu z různých razidel. Tato variabilita svědčí na první pohled pro spíše dlouhodobější ražbu.

Kromě holého faktu existence obrazově různorodých mincí je třeba ovšem vzít v potaz některé další faktory, které nutnost dlouhodobé výroby relativizují. Mincovníctví Oldřicha z Hardeka se dá označit za podnikatelskou aktivitu,

⁴⁹ Všechny ostatní nálezy s jejich zaznamenaným výskytem pocházejí nejdříve z období vlády Ludvíka Jagellonského.

⁵⁰ K tomu typologický rozbor jednostranných bílých peněz z doby po roce 1498 z radečského depotu viz BRÁDLE, V.: *Nález*, s. 52–105 a 140–148, tab. 4–14. Výjimku představují pouze tzv. atypické bílé peníze.

⁵¹ V rozboru nálezu z Radeče lvi s touto hřívou reprezentují skupiny XV–XVI. Viz BRÁDLE, V.: *Nález*, s. 105–118 a 147–149, tab. 15–16. V depotu z Hlavice se sice objevila jedna mladší ražba, ale ta do nich zjevně nepatří. K tomu viz citovaná práce s. 127, pozn. 180.

⁵² Podle typologie C. O. Castelina se jedná o jeho typy 7–19. Viz CASTELIN, C. O.: *Ke chronologii*, s. 79, tab. 1.

⁵³ VOREL, P.: *Ražba*, s. 178; TÝŽ: *Mince*, s. 411.

jejímž cílem bylo logicky vlastní obohacení. Aby tato aktivita přinášela dostatečný zisk, muselo být splněno, vedle základní podmínky levnější výroby mincí než jejich hodnoty, že produkce dosáhla určité výše. Pro Kladsko lze tedy spíše než déle trvající nižší produkci předpokládat snahu o co nejintenzivnější ražbu, k níž bylo zapotřebí mít patřičné množství razidel. Pouze dostatečně velká výroba a z ní vyplývající příjem mohly mít pro Oldřicha relevantní význam. Potíže s odbytem haléřů slezského typu a zákaz ražby penězů českého typu způsobily, že zisk nedosáhl takové úrovně, se kterou bylo počítáno. Z tohoto důvodu Oldřich následně ztratí o vlastní mincování zájem prostě jako o neúspěšný podnikatelský projekt.⁵⁴

Pokud jde o typologickou variabilitu penězů českého typu, tak již bylo řečeno, že jejich razidla zhotovovalo evidentně více osob. Nelze vyloučit, že se tak dělo současně kvůli zintenzivnění výroby podle záměru zadavatele. Určité naznačení toho, kolik ražebních kolků by mohlo být potřeba, mohou zprostředkovat údaje E. Lemingera z roku 1498 pro kutnohorskou mincovnu. V tomto roce se zmiňuje o opakovaných dodávkách kolků ke svrškům bílých penězů.⁵⁵ Tyto zprávy o četných kolkách se přitom vztahují na jinak vzácné dvoustranné exempláře, jejichž ražba trvala pouze krátce a snad ještě téhož roku (nebo nejpozději v roce následujícím) skončila.⁵⁶ Obdobně i Oldřich kvůli ziskovosti potřeboval během krátké doby odpovídající množství razidel. Typologické rozdíly mincí nemusí tak nutně v tomto konkrétním případě ukazovat na dlouhodobější výrobu.

Jako podpůrný argument pro spíše jen krátkodobou ražbu svědčí rovněž celkové množství mincí známých z nálezů. Pokud nebudeme přihlížet k depotu ze Sněžného, který jako jediný jich obsahuje větší počet, tak další doklady jsou jen řídké a pohybují se na úrovni např. oněch vzácných dvoustranných bílých penězů z roku 1498 z Kutné Hory. Počet známých exemplářů se pak vůbec nedá srovnávat s doklady kladských haléřů slezského typu v nálezových souborech. Sněžné se nachází v severovýchodních Čechách nedaleko kladských hranic, takže vyšší počet penězů českého typu zde mohl být zapříčiněn specifickými okolnostmi.

Na závěr tohoto příspěvku je vhodné srovnat ražbu napodobenin bílých penězů Oldřicha z Hardeka s jejich imitacemi pánů z Diepholzu. Přes některé shody v aktivitách obou mincovních pánů nelze mezi ně v žádném případě klást rovnítko. Hlavní shoda spočívá v tom, že jejich mincovní činnost byla celkově zaměřena na ražbu imitací. Ani jeden z nich se nesnažil zakrýt svou totožnost a jejich mince se nějakým prvkem liší od svého vzoru. V případě penězů / feniků českého typu se jedná o opis uvádějící jméno vydavatele. Rozdíly ovšem nebyly natolik zřetelné, aby je při každodenním peněžním styku bylo příliš slo-

⁵⁴ Jako neúspěšnou podnikatelskou aktivitu hodnotí mincovnictví Oldřicha z Hardeka už P. Vorel. Viz VOREL, P.: *Ražba*, s. 182–183.

⁵⁵ LEMINGER, Emanuel: *O eském mincovnictví za krále Vladislava II.*, Památky archeologické 12, 1884, s. 414.

⁵⁶ BRÁDLE, V.: *Nález*, s. 49–51 a s. 139–140, tab. 3.

žité zaměnit za jejich předlohu. Shodnou byla jejich motivace k ražbě v podobě přilepšení vlastní pokladně.

Ve způsobu dosažení onoho vlastního přilepšení se ovšem oba vydavatelé zřetelně liší. Zatímco napodobeniny pánů z Diepholzu byly raženy v podstatě jen z mědi s posříbřeným povrchem, takže složením kovu v zásadě odpovídají pokoutně vyráběným falzům, tak Oldřich nechal razit mince o parametrech napodobovaných předloh. Ziskovost pánů z Diepholzu tedy vyplývala z ražby prakticky bezcenných mincí, o jejichž převoz ze severozápadního Německa a následné uvedení do oběhu v hodnotě svých vzorů se postarala za patričný podíl síť překupníků. Obdobný styl výroby si Oldřich z Hardeka těžko mohl dovolit, neboť by si velmi rychle přivodil zásah ze strany panovníka, kterému se ostatně nezamlouvala ani přílišná podobnost kladských penězů s vládními mincemi.

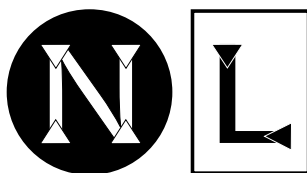
Zisk z ražby kladských mincí spočíval v tom, že i při dodržení parametrů předloh byly náklady na jejich výrobu nižší než výsledná hodnota v peněžním oběhu. Aby pro vydavatele byla ovšem v takovém případě ziskovost zajímavá, musela produkce a následný odbyt dosáhnout určité výše. Po problémech s přijímáním haléřů slezského typu se Oldřich ve své žádosti domáhá jejich bernosti v hodnotě vratislavských haléřů a navrhuje provedení zkoušek kovu u svých mincí s odkazem na totožné množství drahého kovu v obou typech mincí.⁵⁷ Z toho jednoznačně vyplývá, že nešel cestou zisku díky snížení obsahu stříbra.

Hardecké mincovnictví si přes ražbu napodobenin různých mincí zachovávalo statut legální činnosti. Kvůli penězům českého typu sice bylo Oldřichu přikázáno Vladislavem II. Jagellonským, aby se jeho mince jasně odlišovaly od vládních, ale jinak proti ražbě mincí v Kladsku panovník nic nenamítal. Ani ražba haléřů slezského typu neodporovala tomuto právu a Oldřich snad v ní přes problémy s odbytem, odpor města Vratislav a některých slezských knížat pokračoval po vydání zmíněného zákazu razit mince podobné vládním.⁵⁸ Ze svědectví mincovních nálezů ostatně vyplývá, že tyto haléře se následně v každodenním peněžním styku uplatňovaly ještě v následujících desetiletích. Obecně se však lze domnívat, že mincovní činnost v Kladsku nesplnila naděje, které do ní Oldřich z Hardeka vkládal.

⁵⁷ FRIEDENSBURG, F.: *Schlesiens Münzgeschichte*, Band 13, s. 290; VOREL, P.: *Ražba*, s. 178. V případě kladského peněz českého typu je v literatuře uvedena jakost 435/1000, takže ani zde nelze o nízké kvalitě kovu hovořit. Viz NECHANICKÝ, Z. – ŠAFÁŘ, O.: *Kladské mincovnictví*, s. 25.

⁵⁸ VOREL, P.: *Ražba*, s. 182.

NÁRODNÍ MUZEUM
ČESKÁ NUMISMATICKÁ SPOLEČNOST

Numismatické listy

72 • 2017 • 1-2

Vedoucí redaktor / Chief Editor: Luboš POLANSKÝ.

Redakční rada / Editors: Marek CAJTHAML, Petr HAIMANN, Dagmar KAŠPAROVÁ,
Michal MAŠEK, Jiří MILITKÝ, Věra NĚMEČKOVÁ, Vlastimil NOVÁK,
Borys PASZKIEWICZ, Zdeněk PETRÁŇ, Jiří SLÁMA, Eduard ŠIMEK,
Jan VIDEMAN, Petr VOREL.

Jazyková redakce / Language Editor: Lenka VACINOVÁ.

Redakce / Contact Address: lubos_polansky@nm.cz • 224 497 283.

Anglická abstrakta a resumé překládá / English abstracts and summaries translated
by Gabriela & Vlastimil NOVÁK.

NÁRODNÍ MUZEUM

Vydává: Národní muzeum ve spolupráci s Českou numismatickou společností.
Technická příprava a grafická úprava: Quattro-Production s. r. o.
Tisk: Kleinwächter Holding, s. r. o.

Přímý prodej zajišťuje stánek v Nové budově Národního muzea. Distribuci povinných výtisků,
výtisků pro předplatitele a distribuci volných výtisků zajišťuje Obchodní oddělení,
Národní muzeum, Vinohradská 1, 110 00 Praha 1, telefon 224 497 159, fax 222 246 047
(ze zahraničí: telefon +420 224 497 159, fax +420 222 246 047), e-mail: publikace@nm.cz.
Zde se přijímají i objednávky předplatného, z ČR i ze zahraničí a poskytují informace o cenách
předplatného. Členům České numismatické společnosti zasílá Česká numismatická společnost,
Arménská 1372/10, 101 00 Praha 10 – Vršovice, telefon 271 730 775.

Vychází dvakrát ročně jako dvojčíslo.

Redakční uzávěrky jsou 1. dubna a 1. září.

Pokyny pro autory najdete na www.nm.cz/publikace.

© Národní muzeum, Václavské náměstí 68, 115 79 Praha 1.
ISSN 0029-6074 (print), 2533-5650 (online), MK ČR E 568.